

Sygn. akt VU 507/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 września 2018 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie :

Przewodniczący SSO Marzena Głuchowska

Protokolant st. sekr. sądowy Barbara Wypych

po rozpoznaniu w dniu 4 września 2018 r. w Kaliszu

odwołania M. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 27 kwietnia 2018 r. i 30 maja 2018 r. Nr (...)

w sprawie M. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o emeryturę

1. **Oddala odwołanie od decyzji z dnia 30 maja 2018 r.,**
2. **Umarza postępowanie co do decyzji z dnia 27 kwietnia 2018 r.**

UZASADNIENIE

W dniu 31.10.2017 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. został złożony wniosek o przyznanie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach dla M. W..

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 27.04.2018 r. i z dnia 30.05.2018 r. w sprawie (...) odmówił M. W. prawa do emerytury. Zdaniem ZUS w O. odwołujący nie spełnia przesłanek wskazanych w art. 184 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1270.) tj. nie wykazał 25 lat zatrudnienia na dzień 01.01.1999 r. oraz okresu pracy w szczególnych warunkach w rozmiarze 15 lat, także na dzień 01.01.1999 r. co do decyzji z dnia 27.04.2018 r., a nie wykazał 25 lat ogólnego stażu pracy co do decyzji z dnia 30.05.2018 r.

Od tych decyzji M. W. wniósł odwołanie, w którym podniósł, iż okres zatrudnienia winien być mu przedłużony przez uwzględnienie okresu pracy w gospodarstwie rolnym małżonków S. – osób dla niego obcych, a więc jako pracownika od dnia 01.07.1972 r. do dnia 30.08.1974 r., natomiast jako okres pracy w szczególnych warunkach winien być uwzględniony okres zatrudnienia w (...) w okresie od 02.11.1988 r. do 31.12.1998 r.

W odpowiedzi na odwołanie ZUS w O. podtrzymał argumentację wcześniej przedstawioną w zaskarżonej decyzji, podniósł, iż ostatecznie odwołujący nie udowodnił 25 lat zatrudnienia na dzień 01.01.1999 r. oraz wniósł o oddalenie odwołania M. W..

Decyzja z dnia 27.04.2018 r. została w toku postępowania uchylona.

Sąd Okręgowy / Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołujący urodził się dnia (...) Wykazał staż pracy na dzień 01.01.1999 r. wynoszący 24 lat 3 miesiące i 9 dni. W ostateczności organ rentowy uznał odwołującemu okres pracy w szczególnych warunkach wynoszący 19 lat 9 miesięcy i 10 dni. Organ rentowy nie uznał odwołującemu dalszego okresu zatrudnienia - okresu pracy w gospodarstwie rolnym małżonków S. jako pracownika od dnia 01.07.1972 r. do dnia 30.08.1974 r.

Odwołujący nie należy do OFE. Odwołujący posiadał status pracownika. Obecnie odwołujący pracuje zawodowo.

W niniejszej sprawie odwołujący zmierzał do wykazania dalszego okresu zatrudnienia - okresu pracy w gospodarstwie rolnym osób dla siebie obcych – małżonków S. od dnia 01.07.1972 r. do dnia 30.08.1974 r.

Małżonkowie A. i M. S. to były dla odwołującego osoby obce. Mieli gospodarstwo rolne o powierzchni 41,01 ha położone w J.. Na gospodarstwie hodowano bydło, trzodę, owce, drób. Uprawiano zboża, ziemniaki, buraki. Gospodarstwo było częściowo zmechanizowane. Małżonkowie S. w spornym okresie byli osobami w podeszłym wieku. W okresie tym na gospodarstwie zamieszkiwała córka małżonków S. – H. M. z mężem i dziećmi. Dzieci rodziny M. były w wieku zbliżonym do odwołującego. H. M. i jej mąż zajmowali się rolnictwem. A. S. zmarł w 1977 r., podobnie H. M.. Rodzina S. zatrudniała do prac polowych i związanych z gospodarstwem różne osoby. Brak jest jakichkolwiek dokumentów wskazujących, kto był ubezpieczony z tytułu pracy na powyższym gospodarstwie. Brak jest jakichkolwiek dokumentów dotyczących zatrudniania pracowników w gospodarstwie. Nie żyją osoby z rodziny S., które w spornym okresie mogły mieć wiedzę o osobach wykonujących pracę w gospodarstwie rolnym S.. Gospodarstwo praktycznie nie istnieje, ziemie są wydzierżawione. Żadne z żyjących wnuków małżonków S., według twierdzeń odwołującego, nie zajmowało się pracą w gospodarstwie rolnym dziadków i nie ma wiedzy na temat osób w tym gospodarstwie pracujących.

Odwołujący w spornym okresie mieszkał z rodzicami w J.. Jego rodzina to rodzice i młodszy brat rocznik 1960. Odwołujący po ukończeniu szóstej klasy szkoły podstawowej uczył się w szkole dla pracujących, gdyż miał kłopoty z nauką. Odwołujący w dniu 04.06.1974 r. ukończył Szkołę Podstawową dla Pracujących. Zajęcia w tej szkole odbywały się w J. dwa razy w tygodniu w godzinach popołudniowych. Po ukończeniu tej szkoły odwołujący próbował nauki w szkole kolejowej, jednakże naukę przerwał wobec trudności z osiągnięciem pozytywnych wyników. W okresie od 01.09.1974 r. do 19.06.1976 r. odwołujący uczył się w (...) Szkole Zawodowej (...) w J.. Uczył się w zawodzie piekarz.

Ojciec odwołującego zmarł w dniu 16.03.1973 r. Wypłacana była dla rodziny renta rodzinna po zmarłym ojcu odwołującego.

Od dnia 01.09.1974 r. odwołujący podjął pracę zawodową. W życiorysach do kolejnych pracodawców odwołujący nie podawał zatrudnienia w gospodarstwie rolnym małż. S..

Odwołujący nie wykonywał stałej codziennej pracy w gospodarstwie rolnym małżonków S. jako pracownik w okresie od 01.07.1972 r. do 30.08.1974 r.

Odwołujący nie wykazał na dzień 01.01.1999 r. okresu zatrudnienia wynoszącego 25 lat.

Odwołujący mógł wykonywać dorywczo pracę w gospodarstwie rolnym małżonków S..

(dowód: częściowo zeznania odwołującego, częściowo zeznania świadków B. P. i T. N., akta osobowe odwołującego)

Sąd odmówił wiary zeznaniom odwołującego i świadków B. P. i T. N. w części dotyczącej tego, iż odwołujący wykonywał stałą codzienną pracę w gospodarstwie rolnym małżonków S. w rygorach stosunku pracy. Brak jest jakichkolwiek dokumentów mogących potwierdzić zatrudnienie pracownicze odwołującego w gospodarstwie rolnym (...). Dotyczy to zarówno odwołującego, jak i świadków. Wiedza świadków sprowadza się do stwierdzeń, iż odwołujący chodził wykonywać pracę w gospodarstwie rolnym (...), jednakże co do tego na jakich zasadach miała się ona odbywać, w jakich rygorach, świadkowie nie potrafili podać. Świadek N. nie potrafiła podać dat dotyczących swojego życia zawodowego, a wskazywała okres pracy co do odwołującego. Świadek wiązała okres pracy odwołującego ze śmiercią

H. M., podczas gdy, według odwołującego, zmarła ona po A. S. w 1977 r. Odwołujący mówiąc o swojej pracy, mówił w liczbie mnogiej, mając na myśli także swojego brata, który w spornym okresie miał 12 lat. Niewiarygodne jest, aby odwołującemu liczącemu 15 lat powierzano główne i najcięższe prace w gospodarstwie rolnym.

Możliwość uzyskania emerytury przez mężczyzn i kobiety przed ukończeniem 65 i 60 roku życia przewidywał do 31.12.2008 r. przepis art. 32 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270). Obecnie osoby urodzone po 31.12.1948 r., które osiągnęły wiek wymieniony w art. 32 i pracowały w szczególnych warunkach mogą przejść na emeryturę na warunkach przewidzianych w art. 184 wymienionej ustawy. Muszą m.in. spełniać warunek wykazania stażu pracy 25 lat dla mężczyzn i 15 lat pracy w szczególnych warunkach na dzień 01.01.1999 r. Przepis ten wymagał także dla spełnienia warunków do świadczenia, rozwiązania stosunku pracy i braku przynależności do OFE. Obecnie od 01.01.2013 r. warunek rozwiązania stosunku pracy nie jest wymagany.

Dla celów ustalenia uprawnień do wcześniejszej emerytury za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. Wiek emerytalny takich osób, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie ustawy oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zmianami), a także na podstawie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie wymienionych aktów.

Pierwszym z warunków jest brak przynależności do OFE i odwołujący ten warunek spełnia. Kolejnym warunkiem jest ukończenie 60 roku życia. Odwołujący osiągnął wymagany przez przepisy wiek w dniu (...). Następnym warunkiem jest przepracowanie wymaganego okresu zatrudnienia tj. co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Odwołujący wykazał okresy składkowe i nieskładkowe w rozmiarze mniejszym niż 25 lat na dzień 01.01.1999 r. Ostatnim warunkiem uzyskania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest przepracowanie co najmniej 15 lat w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na dzień 01.01.1999 r. – organ rentowy uznał odwołującemu okres pracy w szczególnych warunkach w rozmiarze przekraczającym 15 lat.

Spór w niniejszej sprawie sprowadza się do tego, czy odwołujący na dzień 01.01.1999 r. wykazuje ogólny staż pracy wynoszący 25 lat. Zauważyć należy, iż emerytura w obniżonym wieku z uwagi na pracę w szczególnych warunkach przewidziana jest obecnie, oprócz emerytur pomostowych, jedynie dla grona osób, które w określonej dacie spełniły warunki stażowe. Tą datą jest 01.01.1999 r. Spełnienie warunku 20 lat zatrudnienia na tę datę dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn dotyczyć będzie z upływem czasu coraz mniejszej grupy osób - fizycznie stanie się niemożliwe wykazanie stażu pracy w takim wymiarze. Zdaniem Sądu z tego powodu rygorystycznie podejść należy do ustalania ogólnego stażu pracy ubezpieczonych, tak jak czyni się do badania stażu w szczególnych warunkach.

Odwołujący faktycznie wykazał na dzień 01.01.1999 r. okres zatrudnienia wynoszący 24 lata 3 miesiące i 9 dni.

Co do zaliczenia do stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 lat, czyli jako domownika, na co pośrednio powoływał się pełnomocnik odwołującego, stwierdzić należy.

Z treści art. 5 cytowanej ustawy z dnia 17.10.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS przy ustalaniu prawa do emerytury i renty i obliczaniu ich wysokości uwzględnia się okresy składkowe i nieskładkowe, z tym, że okresy nieskładkowe uwzględnia się w wymiarze nie przekraczającym jednej trzeciej udowodnionych okresów składkowych. Art. 10 powołanej wyżej ustawy przewiduje natomiast możliwość uwzględnienia przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości przypadających przed dniem 01.01.1983 r. okresów pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, ale jedynie, gdy okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w

art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Powołany powyżej art. 10 ustawy pozwala na uwzględnienie okresu pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia przypadającego w czasie, kiedy nie funkcjonowało ubezpieczenie społeczne rolników (tj. przed 01.01.1983 r.). Podstawowe znaczenie ma zatem ustalenie czy wykonywanie określonych czynności w gospodarstwie rolnym można uznać za okresy pracy w tym gospodarstwie. We wskazanym przepisie nie ma jednak definicji pracy w gospodarstwie rolnym. Przyjmuje się w związku z tym, iż ustalenia czy, pracę danej osoby w gospodarstwie rolnym można uznać za pracę mogącą być uwzględnioną przy ustalaniu prawa do emerytury, dokonywać należy w oparciu o przepisy regulujące ubezpieczenie społeczne rolników. Za okresy pracy w gospodarstwie rolnym, uważa się więc okresy wykonywania pracy na takich warunkach, jakie po dniu 01.01.1983 r. dawałyby podstawę do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników (tak w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 03.07.2001 r., II UKN 466/00 OSNPUSiSP 2003, nr 7, poz. 186).

Ubezpieczenie społeczne rolników regulowane jest przepisami ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U z 1998 r., nr 7, poz. 25 ze zmianami). Przyjmuje się powszechnie, iż o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: po pierwsze - wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej „domownika” z art. 6 pkt 2 powołanej ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i po drugie - czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy emerytalnej). Takie stanowisko zajęto w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28.02.1997 r., II UKN 96/96, (OSNP,1997/23/473), wyrażonym wprawdzie na gruncie poprzednio obowiązującej ustawy, ale nadal aktualnym.

Zgodnie z treścią wskazanego powyżej art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników za domownika uważa się osobę bliską rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie i stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy. W poprzednio obowiązującej ustawie z dnia 14.12.1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin domownika definiowano jako członka rodziny rolnika, pozostającego we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, mającego co najmniej 16 lat, nie podlegającego obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów a ponadto osobę, dla której praca w gospodarstwie rolnym stanowi główne źródło utrzymania.

W rozpoznawanej sprawie z dokonanych ustaleń faktycznych wynika, iż małżonkowie S. byli dla odwołującego osobami obcymi, odwołujący nie miał żadnych rodzinnych związków z małżonkami S. i funkcjonował w rodzinie W., stąd odwołujący nie mógł być traktowany jako domownik małżonków S.. Nie można rozpatrywać jego żądania zaliczenia określonego okresu do stażu pracy na podstawie powyższych przepisów.

W myśl art. 6 ust 2 punkt 1 cyt. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15.11.1991 r. okresy, za które opłacona była składka na ubezpieczenie społeczne lub za które nie było obowiązku opłacenia składki na ubezpieczenie społeczne, w tym okresy zatrudnienia po ukończeniu 15 lat życia w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, jeżeli w tych okresach pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego. Odwołujący co do spornego okresu powoływać się może jedynie na wykonywanie pracy jako pracownik. W powyższym okresie odwołujący był młodociany.

W oparciu o regulacje wynikające z przepisów ustawy z dnia 15.07.1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania oraz ustawy z dnia 02.07.1958 r. o nauce zawodu, przyuczeniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w celu nauki zawodu sformułowano zasady, kiedy istnieją warunki do zatrudniania młodocianych.

Ustawa z dnia 15.07.1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania (Dz. U. Nr 32 poz. 160) uregulowała system szkolnictwa w Polsce. W systemie szkół wymieniła zasadnicze szkoły zawodowe. W art. stwierdzono, iż kształcenie

kwalfikowanych robotników odbywa się w zasadniczych szkołach zawodowych. zgodnie z ust. 3 tegoż przepisu praktyczna nauka zawodu stanowi część procesu kształcenia i wychowania w zasadniczych szkołach zawodowych. Zgodnie z art. 12 wymienionej ustawy zasadnicze szkoły zawodowe mogą działać jako szkoły przyzakładowe lub pod opieką patronacką odpowiednich uspołecznionych zakładów pracy.

W myśl art.1 cyt. ustawy młodociani, osoby w wieku od 14 do 18 lat, mogą być zatrudniani tylko w celu nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy, odbycia wstępnego stażu pracy. Co do osób do lat 15 istniał zakaz zatrudniania. Zgodnie z art. 9 wymienionej ustawy zakład pracy przyjmując młodocianego na naukę zawodu w celu przyuczenia do określonej pracy oraz odbycia wstępnego stażu pracy jest obowiązany zawrzeć z nim na piśmie umowę określającą zawód albo rodzaj pracy, w jakim młodociany będzie szkolony, czas trwania nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy lub wstępnego stażu pracy oraz zasadnicze obowiązki i uprawnienia młodocianego. Zgodnie z art. 19 cyt. ustawy pracownicy, bez względu na wiek, podejmujący po raz pierwszy zatrudnienie w wyuczonym zawodzie lub podejmujący zatrudnienie w zawodzie, w którym nie posiadają wymaganych kwalifikacji, są obowiązani do odbycia wstępnego stażu pracy. Istniała możliwość zatrudniania młodocianych sezonowo czy dorywczo, przy określonych pracach.

Odwołujący powołuje się na wykonywanie zatrudnienia w okresie od 01.07.1972 r. do 30.08.1974 r. w gospodarstwie rolnym małżonków S.. Brak jest jakichkolwiek dokumentów, które wskazywałyby na takie zatrudnienie, jako stały dwuletni stosunek pracy. Świadczenie mogą potwierdzać okres zatrudnienia, jednakże powinny to być osoby, które potrafią udokumentować swoje zatrudnienie u pracodawcy, co do którego toczy się spór. Osoby, które zeznawały w sprawie twierdziły, iż wykonywały pracę w gospodarstwie rolnym małżonków S., lecz także w żaden sposób nie potrafiły tego udokumentować. Z ich zeznań wynika okoliczność, iż w gospodarstwie małżonków S. zatrudniano dorywczo, w razie nasilenia prac, pracowników, jednakże okoliczność taka nie może przesądzać potwierdzenia dwuletniego okresu stałego zatrudnienia osoby w wieku 15 lat, jeszcze w okresie gdy realizowała obowiązek szkolny.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, iż odwołujący nie wykazał okresu 25 lat stażu ogólnego na dzień 01.01.1999 r.

Mając na uwadze powyższe na podstawie art. 477¹⁴ § 1 Kodeksu postępowania cywilnego Sąd uznał, iż odwołujący nie wykazał spełnienia warunków do przyznania emerytury wcześniejszej z uwagi na nie wykazanie 25 lat pracy na dzień 01.01.1999 r. i odwołanie od decyzji z dnia 30.05.2018 r. oddalił. Natomiast co do decyzji z dnia 27.04.2018 r. postępowanie podlegało umorzeniu wobec jej uchylenia w trakcie postępowania przed organem rentowym.

SSO Marzena Głuchowska